

Klaus Engell-Nielsen

Medverkande: Kjell Hallberg

Samtal med ett vapenföretag

Dialogen mellan
Plogbillsrörelsen och Bofors
1997-2000

Stiftelsen för Fredsarbete

© Copyright 2001 Stiftelsen för Fredsarbete och Klaus Engell-Nielsen

Grafisk form och redigering
Hasse Leander

Illustrationer
Gabiella Engell-Nielsen

Första tryckningen är gjord i december 2001 hos
Vasastadens Bokbinderi AB

Stiftelsen för Fredsarbete
Blomstigen 10
424 37 Angered
Tel/fax: 031 330 62 42

ISBN: 91-973666-0-9

Innehåll

FÖRORD	8
Tack 11	
DEL 1	
PLOGBILLSRÖRELSEN OCH BOFORS I DIALOG	13
Inledning 15	
DIALOG OCH MOTSTÅND	17
Plogbillsrörelsens syn på dialog 19	
Bakgrund till dialogen 22	
Plogbillsrörelsens och Bofors dialogverksamhet 26	
KONFLIKTER INOM PLOGBILLSRÖRELSEN	37
Aktioner och/eller dialog? Dialoggruppens konflikt med Bygg Fred på Bofors 40	
Agera enskilt eller som grupp? 46	
PROBLEM I DIALOGEN	55
Dolda motiv, kooptering eller manipulation? 58	
Ojämlighet i resurser och makt 60	
Kulturkrock 62	
Ensidigt aktionsstopp 63	
Dialog eller förhandling? 64	
Avbruten dialog 65	
Missade möjligheter 66	
SAMARBETSPROJEKT	69
Sekreteress- och dialogavtal 71	
Gemensamt pressmeddelande 72	
Säkerhets- och aktionsavtal 75	
Utredning kring brott mot mänskliga rättigheter på Östtimor 76	
Studiebesök och föreläsare 78	
Gemensamt kärnvapenmotstånd – Bofors stöduttalande 80	

BOFORS SYN PÅ DIALOGEN, AV KJELL HALLBERG	83
TIPS VID DIALOGARBETE	91
MOT FRAMTIDEN!	99

DEL 2

UTVÄRDERING AV DIALOGEN	103
Plogbillarnas utvärdering av dialogen	105
Bofors utvärdering av dialogen	124
Gemensam utvärdering av dialogen	129
BILAGOR	133
Bilaga 1: En liten ordlista	134
Bilaga 2: Stöduttalande från Jose Ramos Horta	137
Bilaga 3: Bofors/Celsius beslut att avbryta dialogen	138
Bilaga 4: Brev från Plogbillsrörelsen angående Bofors/Celsius beslut att avbryta dialogen	139
Bilaga 5: A Diversification Agenda for Swedish Defense Firms and the Peace Movement	141
Bilaga 6: Översikt över konfliktförloppet mellan Bygg fred på Bofors och Dialoggruppen	142
ADRESSER	143
LITTERATUR	144
FOTNOTER	145

Förord

”Ni har hört att det blev sagt: Du skall älska din nästa och hata din fiende. Men jag säger er: älska era fiender och be för dem som förföljer er...”

– Matt 5:43-44

När jag hösten 1995 först kom i kontakt med Plogbillsrörelsen (se ordlistan sid 135) var jag mycket kritisk till civil olydnad som metod. Att bryta mot lagen tyckte jag verkade både väl tilltaget och extremt. Det måste väl gå att påverka på andra sätt, var min första tanke. Att ”symboliskt avrusta” vapen genom att ta sig in i vapenfabriker och hamra på dem med vanliga kökshammare verkade för mig, inte bara ineffektivt utan också egenmäktigt. – Vem ger er rätt att bryta mot lagen? Att förstöra saker? Jag reagerade framför allt mot dessa två saker, ”det vedervärdiga lagbrottet” och ”den förfärliga skadegörelsen”.

Samtidigt imponerades jag av tankarna om öppenhet och ansvar. Att i förväg tala om; ”Vi kommer att göra ickevåldsaktioner mot era vapen därför att...” och att sedan efter att aktionen hade genomförts, stanna kvar på platsen och invänta polisen och ta de högst personliga konsekvenserna av det de hade gjort, vare sig det var kritik och förebråelser från omgivningen eller fängelse och böter från rättssystemet. Det fanns en djup övertygelse, ett tydligt ställningstagande och ett aktivt handlande, trots de personliga konsekvenserna, som väckte min beundran. Det, plus en vilja till samtal.

Lite förenklat skulle vi kanske kunna säga att jag fascinerades av idéerna om att handla ”utan våld” men förskräcktes av idéerna om ”motstånd”. Det tog mig mellan ett och ett och ett halvt år innan jag genom kritik, frågor och en inre brottningskamp så småningom förstod att dessa ord hänger ihop (att ickevåld per definition innebär att *aktivt* kämpa mot våld i motsats till och i kritik mot pacifism som enbart per definition innebär ställningstagandet att våld är fel) och kunde ta till mig, vad jag idag tycker är de vackra idéerna bakom ”ickevåldsmotstånd” - Att aktivt och utan våld göra motstånd mot något ont med respekt och kärlek även för de människor som

representerar detta onda.

För mig var det alltså en ganska lång process att upptäcka och ta ställning för ickevåldsmotstånd. Den underlättades väsentligt av att jag befann mig i sammanhang där det fanns många aktiva plogbillsaktivister. Deras öppenhet och intresse för kritik och samtal kring Plogbillsrörelsens metoder och kamp, gjorde det lätt att gång efter annan komma med nya funderingar och kritik och diskutera detta. Jag blev också många gånger imponerad av den ödmjukhet som jag mötte från många av de människor i Plogbillsrörelsen som jag pratade med.

Ett av de för mig viktigaste argumenten för civil olydnad var betoningen på dialog. Jag fick höra att civil olydnads aktioner bland annat syftar till att föra upp en fråga på dagordningen och att bryta den makten som är ett hinder för dialog, inte till att tvinga igenom sin vilja eller uppfattning. ”Aktionerna kommer i sig själva inte att åstadkomma de förändringar vi vill ha. Det är något vi gemensamt måste komma överens om”, sade man mig.

Trots betoningen på dialog var detta ändå ett av de områden där jag var allra mest kritisk. Att i förväg tala om för vapenföretaget att vi skall göra aktion. Att samtala med vakter och poliser när vi blir gripen. Att diskutera frågorna om rätt och fel, moraliskt och omoraliskt, lagligt och olagligt i domstolen. Och att via media föra fram sina åsikter till allmänheten i pressmeddelanden och intervjuer. Allt detta är i sig viktigt och bra. Sammantaget uppfattade jag dock inte detta som mer än ”spridda ord i vinden”. Spridda ord med uppmaningar om att upphöra med vapenexport är ju bättre än en isande tystnad, men långt ifrån detsamma som ett pågående samtal, en ömsesidig dialogprocess.

I samband med fredsläget ”Bygg fred på Bofors!” i april 1997 tog Plogbillsrörelsens kontakt med Bofors som vi brukar inför aktioner och diskuterade och informerades bland annat om kommande aktioner mot vapenexporten till Indonesien.

Efter att läget och aktionerna hade genomförts, kontaktade representanter från Bofors folk i Plogbillsrörelsens för att utvärdera läget och aktionerna och för att fortsätta samtalet. Detta blev starten på dialogen mellan Bofors och Plogbillsrörelsen.

Dialogen mellan Bofors och Plogbillsrörelsen har varit ett unikt projekt där representanter från Plogbillsrörelsen och från Bofors med jämna mellanrum har träffats till ”runda bords samtal”. Dialogen har när detta skrivs

pågått i snart tre år och går nu mot sin avslutning. Den har medfört olika konflikter inom Plogbillsrörelsen och både samarbetsprojekt och konflikter med Bofors. Dialogen har också delvis förändrat och fördjupat synen inom Plogbillsrörelsen på dialogens plats i ickevåldsmotstånd. Det är om dessa saker som denna bok handlar.

Det är min förhoppning att dialogen skall kunna bidra och inspirera till ett kreativt och dialoginriktat ickevåldsmotstånd mot vapen och vapenexport. För en så liten rörelse som Plogbillsrörelsen är det kanske särskilt viktigt att ”inte uppfinna hjulet” på nytt och på nytt, utan att bygga vidare på tidigare erfarenheter. Om denna skrift kan vara till hjälp i samband med framtida dialogprojekt med vapenföretag, eller i helt andra sammanhang där ickevåld öppnar möjligheter till samtal med motparter, är jag mer än nöjd.

För att vårt ickevåldsmotstånd mot de vapen som vi har ansvar för och som hotar konkreta människors liv skall vara ett ickevåldsligt och bra motstånd, måste det bygga på vår respekt, kärlek och vilja till samtal med de människor som vi möter i vårt motstånd.

Tack

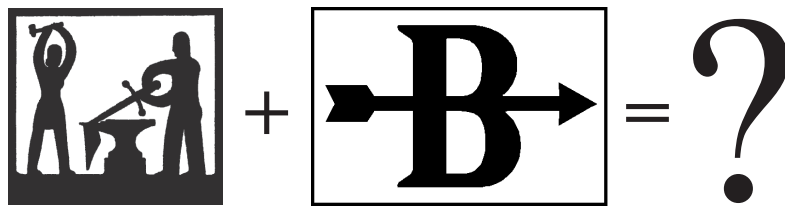
Jag vill tacka alla som gjort denna skrift möjlig. Kjell Hallberg(*) från Bofors som ofta arbetat och gjort ”mer än vad plikten kräver”. Agneta Smedh, Anders Florenius, Dick Klaw, Kjell Hall, Tomas Resare, Kicki Granström, Stig Dahlberg och andra från Bofors som genom sitt deltagande i dialogen fått mig att förstå att människor som arbetar i ett vapenföretag är lika goda som människor är mest. Alla i Dialoggruppen; Stellan Vinthagen, Marija Fischer, Rolf Lindahl, Marie Hedberg, Igge Olsson och Elsa-Sara Blind som ofta har inspirerat mig, ställt upp med hjälp och stöd och inte minst själva arbetat med dialogen de senaste åren. Till alla er som i olika omgångar korrekturläst boken, ingen nämnd och ingen glömd. Kristna Fredsrörelsen och Svenska Freds och Skiljedomsföreningen för deras hjälp med att sprida information om och sälja boken. Ett särskilt tack vill jag också framföra till Hasse Leander för all hjälp med att ge ut denna bok. Slutligen men inte minst, min fru Gabriella, som inte bara gjort alla illustrationerna till denna bok utan som också dagligen med sin blotta uppenbarelse illustrerar Guds kärlek i mitt liv och som i allt är mitt stöd och min glädje. Tack!

Sandeslätt i Hammarkullen december 2001

Klaus Engell-Nielsen

Projektsamordnare för Plogbillsrörelsens dialoggrupp med Bofors

* Kjell Hallberg gick i december 2000 bort till följd av en längre tids sjukdom. Hela dialoggruppen beklagar den allt för tidiga förlusten av Kjell Hallberg. Vi bevarar honom i våra hjärtan och minns honom som en ivrare för dialog och en framsynt fredssoldat.

Del 1

Plogbillsrörelsen och Bofors i dialog

"Motsatsen till ett riktigt påstående, är ett felaktigt påstående. Men motsatsen till en djup sanningen, kan vara en annan djup sanning."
- Nils Bohr, dansk naturvetare

Inledning

Innan du börjar läsa de kommande redogörelser kring Plogbillsrörelsens erfarenheter från dialogen med vapenföretaget Bofors, är det ett par saker som kan vara bra att känna till om denna bok.

Boken är i första hand avsedd att dokumentera erfarenheterna kring dialogprojektet mellan Bofors och Plogbillsrörelsen som ägt rum under åren 1997-2000. Tanken har alltså inte främst varit att skriva om dialogen på ett skönlitterärt sätt. Detta är alltså ett dokumentationsarbete. Jag har trots detta ansträngt mig för att göra den lättillgänglig och intressant.

Av Plogbillsrörelsens dialoggrupp har jag fått i uppdrag att som projekt-samordnare skriva denna ”dialogbok”, för att kortfattat analysera och ge möjlighet till att ta vara på de viktiga erfarenheter som gjorts i samband med dialogprojektet. Det innebär nog att jag på sätt och vis är en av de första avlönade plogbillsaktivisterna, vilket ju är både roligt och vettigt! För att göra detta arbete har jag fått en månads arvodering.

Viktigt att framhålla kan också vara att boken inte är tänkt att återge hela Plogbillsrörelsens syn på dialogen med Bofors, utan skall läsas och uppfattas som en personlig redogörelse av dialogen. Jag ansvarar naturligtvis själv för allt som är skrivet (förutom då det är markerat att avsnittet har författats av någon annan.) Analyserna är mot bakgrund av ovanstående därför också tämligen sparsamma och mer av personlig natur. ”Så, nu har du täckt din rygg, säg nu vad du vill säga” som min gode vän Micke Lindgren skulle ha sagt!

Först dock något kort om bokens upplägg. Boken är upplagd i två delar. Den första delen behandlar olika aspekter av erfarenheterna från dialogen. Alltifrån hur dialogen startade, till vilka konflikter och problem den medfört både internt inom Plogbillsrörelsen och i relation till Bofors. Efter att ha redogjort för konflikter och problem i samband med dialogen, redogör jag för olika samarbetsprojekt med Bofors i samband med dialogen. Därefter kommer ett kapitel författat av Kjell Hallberg, den person som varit ansvarig för dialogarbetet från Bofors sida, som beskriver dialogen från Bofors sida sedd. I slutet av del ett försöker jag resonera kring vad dialogen betytt för Plogbillsrörelsen samt vad detta kan innebära i framtiden.

Den andra delen av boken innehåller utvärderingar av dialogen. Denna

del är inte skriven som en sammanhängande text utan består av utdrag från protokoll från olika möten. Det är dels de interna utvärderingarna och redovisningarna från Plogbillsrörelsens dialoggrupp och från Bofors dialoggrupp¹, och dels de gemensamma utvärderingarna från det avslutande utvärderingsmötet. Denna del vänder sig därför främst till den mer intresserade läsaren som vill veta hur olika företrädare för Plogbillsrörelsen och Bofors har uppfattat dialogen.

I slutet av boken finns en liten ordlista (bilaga 1). För den som sedan tidigare inte känner till Plogbillsrörelsen kan det underlätta för läsförståelsen att först titta igenom denna.